Nazaposlenost kao problem pojedinca i gospodarstva

Mrkonjić, Almedina

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:991619

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

ALMEDINA MRKONJIĆ

„NEZAPOSLENOST KAO PROBLEM POJEDINCA I GOSPODARSTVA“

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

ALMEDINA MRKONJIĆ

„NEZAPOSLENOST KAO PROBLEM POJEDINCA I GOSPODARSTVA“

Završni rad

Matični broj studenta: 109-E

Studijski smjer: Financije, računovodstvo i revizija

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Mentor: doc. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, travanj 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana, ALMEDINA MRKONJIĆ, kandidatkinja za prvostupnika ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojeg vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojeg necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstevnoj ili radnoj ustanovi.

STUDENTICA

_____

U Puli, 04. travnja 2016.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Almedina Mrkonjić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Nezaposlenost kao problem pojedinca i gospodarstva“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

STUDENTICA

_____

U Puli, 04. travnja 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD 1

2. ODREĐIVANJE NEZAPOSLENOSTI 3

2.1. Definicija pojma nezaposlenosti 3

2.2. Nezaposlenost kroz povijest 5

2.3. Vrste i uzroci nezaposlenosti 5

2.4. Određivanje stope nezaposlenosti 8

2.5. Posljedice i učinci nezaposlenosti 11

3. NEZAPOSLENOST U REPUBLICI HRVATSKOJ 14

3.1. Pokazatelji nezaposlenosti 14

3.2. Struktura nezaposlenosti 17

3.2.1. Struktura nezaposlenosti prema spolu 17

3.2.2. Struktura nezaposlenosti prema dobi 17

3.2.3. Struktura nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja 18

3.2.4. Struktura nezaposlenosti prema županijama 19

3.3. Teže zapošljive skupine 21

3.4. Usporedba nezaposlenosti u Hrvatskoj s Europskom unijom 24

4. MJERE SUZBIJANJA NEZAPOSLENOSTI 26

4.1. Aktivne mjere suzbijanja nezaposlenosti 26

4.2. Pasivne mjere suzbijanja nezaposlenosti 28

5. ZAKLJUČAK 31

LITERATURA 33

POPIS TABLICA I SLIKA 34

SAŽETAK 35

SUMMARY 36

1. UVOD

Zaposlenost je bitna stavka za društvo u cjelini koja predstavlja temeljnu ulogu društva. Kada je pojedinac zaposlen, sama ta činjenica osigurava mu mir, zadovoljstvo, socijalnu stabilnost, bolju kvalitetu života i sl. Zaposlenost predstavlja važnu ulogu u njegovom životu, ukoliko se pridaje važnost koliko vremena - sati čovjek provede na radnom mjestu.

Već duže vrijeme, u cijelom svijetu, pa tako i u Hrvatskoj, pojam nezaposlenosti je nerijetka tema i to na svim društvenim razinama (najširа javnost, znanstveni krugovi ljudi, predstavnici političkih stranaka...). Uz inflaciju, nezaposlenost se smatra jednim od najvećim ekonomskim problemom. S tim se problemom svakodnevno suočava gospodarska politika, ekonomska znanost i cjelokupno društvo. Što je nezaposlenost dugoročnija, to će se i njene posljedice negativnije odraziti, kako na pojedinca, tako i na društvo u cjelini. Bez obzira na svakodnevno susretanje s pojmom nezaposlenosti; aktualnošću te teme, prisutan je cijeli niz definicija nezaposlenosti i metoda za njeno evidentiranje i izračunavanje. Borba protiv nezaposlenosti predstavlja temeljni i najvažniji cilj makroekonomske politike. Cilj ovog rada jest pobliže objasniti zbog čega dolazi do nezaposlenosti, te kakve posljedice nezaposlenost ostavlja na sam razvoj gospodarstva, ali i pojedinca, koji ostaje bez sredstava za svoju egzistenciju. Također je cilj doći do zaključka gdje svakodnevno, s porastom broja nezaposlenih, država je ta gubi, zbog propuštanja prilika, gdje bi nezaposleni radnici mogli svojim znanjima i vještinama, doprinijeti razvoju gospodarstva i poboljšati cjelokupnu situaciju u zemlji.

Ovaj rad obrađen je kroz pet dijelova od kojih se prvi i zadnji dio odnose na uvod i zaključak.

Drugi dio rada odnosi se na teoretski dio problema nezaposlenosti, dakle, od samog definiranja pojma nezaposlenosti, čije značenje za javnost izgleda jako jasno i jednostavno, međutim, jako ga je teško detaljno definirati. Nadalje, ovaj dio objašnjava koji su uzroci zbog kojih dolazi do nezaposlenosti, te vrste i stopa nezaposlenosti. Ovdje se još govori i o načinu mjerenja nezaposlenosti, gdje se objašnjavaju administrativni izvori i Anketa o radnoj snazi, kao izvori mjerenja. Sam kraj ovog dijela posvećen je posljedicama nezaposlenosti, te objašnjava kakav utjecaj nezaposlenost ima na pojedinca i društvo u cjelini. Osim podjele posljedica nezaposlenosti na ekonomske i socio - psihološke posljedice, u tom kontekstu spominje se i „Odljev mozgova“ te siva ekonomija.

Treći dio ovog rada odnosi se na nazaposlenost u Hrvatskoj, gdje se nalazi slika koji prikazuje stopu registrirane nezaposlenosti radnika od 1952. - 2014. godine. Također se ovaj dio sastoji i od tablica koje prikazuju strukturu nezaposlenosti prema spolu, dobi, razini obrazovanja i županijama, za promatrano razdoblje od 2010. - 2014. godine. U sklopu ovog dijela, objašnjeno je, kako su na tržištu rada, bez obzira na gospodarsku situaciju, uvijek prisutne osobe koje pripadaju teže zapošljivim skupinama. Na samom kraju, govori se o usporedbi nezaposlenosti u Hrvatskoj s Europskom unijom (prema podacima Eurostata), gdje je prikazano na kojem se mjestu nalazi Hrvatska u sastavu EU-28.

Četvrti dio govori o mjerama suzbijanja nezaposlenosti koje se dijele na aktivne i pasivne.

Prilikom izrade rada i korištenja materijala primjenjene su znanstvene metode, i to: metoda deskripcije, eksplanacije, kompilacije i statistička metoda.

2. ODREĐIVANJE NEZAPOSLENOSTI

2.1. Definicija pojma nezaposlenosti

Pojam nezaposlenosti može objašnjavati razne mikroekonomske pojave, kao što su pravno administrativno stanje; evidentiranost na listi zavoda za zapošljavanje ili pravo na ostvarivanje novčane naknade za nezaposlene, ekonomsko stanje što uključuje nedostatak posla i izostanak prihoda. Također objašnjava potrebu za zaposlenjem radi ostvarenja nužnih sredstava za čovjekovu egzistenciju, a odnosi se i na neravnotežno stanje između ponude i potražnje rada (na pojedinim dijelovima ili cjelokupnom tržištu rada), te socijalne teškoće unutar određenog gospodarskog sustava.

Nezaposlenost se može lako prepoznati, ali jako teško detaljno definirati. Nezaposlene osobe predstavljaju ostatak od zaposlenih osoba, međutim ni to nije dovoljno određen pojam. Takve osobe jesu samo dio onih koji ne rade. Oni koji su isključeni jesu osobe u školskoj dobi te u mirovini, a u ovu skupinu pripadaju i osobe koje nisu na raspolaganju za zaposlenje, ili oni koji posao uopće ne traže. Danas neraspoloživa osoba, već sutra može postati raspoloživa. Iz navedenog, zaključiti se može kako pojam nezaposlenosti nije lako definirati. Vrlo je bitno postojanje međunarodnih standarda, s obzirom da svako društvo ima svoju tradiciju i svoja načela kojima pristupa tom problemu u svijetu.

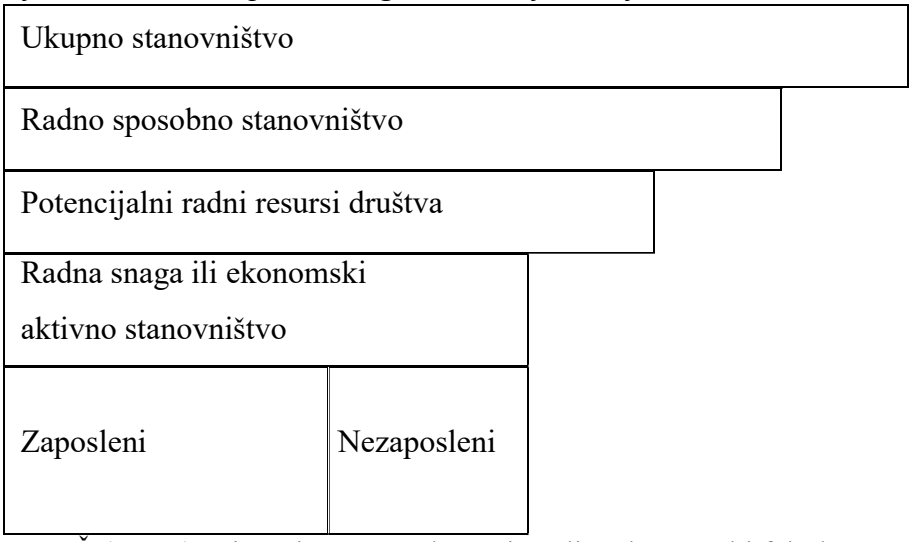
«Međunarodna standardna definicija nezaposlenosti prema ILO-u (International Labour Organisation) zasniva se na tri kriterija koja moraju istovremeno biti zadovoljena. Nezaposlenost obuhvaća sve osobe starije od dobne granice određene za mjerenje ekonomski aktivnog stanovništa, koje su tijekom referentnog razdoblja bile:

- „bez posla“ (osobe nisu imale plaćeno zaposlenje ili bile samozaposlene kako predviđa međunarodna definicija zaposlenosti)
- „trenutno na raspolaganju za posao“ (osobe su bile spremne započeti s poslom u svakom trenutku tijekom referentnog razdoblja)
- „tražile posao“ (osobe su poduzimale određene korake u cilju pronalaženja plaćenog zaposlenja ili samozapošljavanja).

Navedeni kriteriji se odnose samo na aktivnosti pojedine osobe tijekom određenog referentnog razdoblja, odnosno, ne pozivaju se ni na kakve pravne ili institucionalne uvjete (primanje naknade za nezaposlenost ili registracija pri agenciji ili državnom zavodu za zapošljavanje).»[1]

Postoji iznimka od pravila da sva tri kriterija istovremeno moraju biti zadovoljena, a to je situacija ukoliko osoba ima ugovor kojim dokazuje da će započeti zaposlenje u budućem razdoblju, pa iz tog razloga više ne traži posao, a udovoljava preostalim dvama kriterijima.

Shema 1. Podjela stanovništva prema mogućnosti uključivanja na tržište rada

Izvor: Mrnjavac, Ž.(1996.) Mjerenje nezaposlenosti, Split, Ekonomski fakultet u Splitu, str.32

U shemi 1. prikazano je da stanovništvo radne dobi predstavlja dio ukupnog stanovništva, uz isključenje djece do dobi završetka obveznog obrazovanja i osobe starije od određene granice. Od osoba koje jesu u radnoj dobi moraju se oduzeti oni koji nisu sposobni za uključivanje na tržište rada da bi se dobio skup radno sposobnog stanovništva. Jedan dio od radno sposobnih osoba se neće uključiti na tržište rada, te ne predstavljaju dio radnog potencijala društva. Preostali jesu samo potencijalni radni resursi iz razloga što stvarnu ponudu rada čine samo oni koji su aktivno uključeni na tržište rada.

[1] Mrnjavac, Ž. (1996.) Mjerenje nezaposlenosti, Split, Ekonomski fakultet u Splitu, str.32.

2.2. Nezaposlenost kroz povijest

Jedino u prvobitnoj zajednici nije postojala nezaposlenost. Pojava privatnog vlasništva, podjela rada i trgovine s najamnim radom dovodi do nezaposlenosti. Do devetnaestog stoljeća tom se problemu nije pridavala pažnja, a ako i jest taj se problem gledao kroz njegovu posljedicu: bijedu, siromaštvo, nepismenost, loši uvjeti stanovanja i dr. Adam Smith i Malthaus nisu gledali na nezaposlenost kao ekonomski problem, nego su vjerovali u apsolutnu moć „nevidljive ruke“ koja dovodi do ravnoteže.

Da je nezaposlenost samostalni društveni problem, prihvaćeno je tek početkom dvadesetog stoljeća, kojeg treba istražiti i riješiti kao pojavu.

2.3. Vrste i uzroci nezaposlenosti

«Glavni uzroci nezaposlenosti su:

- depresije u gospodarstvu
- promjene u potražnji za određenom vrstom radnika
- sezonske promjene
- tehnološke promjene
- osobno nesnalaženje
- promjene u ponašanju, potrebama i željama ljudi. »[2]

Među navedenim uzrocima najveći utjecaj ima poremećaj zaposlenosti usred velikih cikličkih kretanja, odnosno, depresije i strukturne promjene u gospodarstvu.

Socijalna politika odgovorna je za dio nezaposlenosti jer na direktan način na tržištu rada određuje ponudu i potražnju određenih skupina zanimanja. U nastavku, može se istaknuti važnost uloge sindikata i poslodavca kod nezaposlenosti. Poslodavac će zaposliti radnika ako prihod koji nastaje kao rezultat njegova rada nije veći od troška njegova zapošljavanja.

Veći troškovi rada - manje zapošljavanje. U cilju smanjenja rasta troškova, poslodavac može odlučiti o nezapošljavanju. Sindikati obeshrabruju poslodavce u zapošljavanju zbog njihovog utjecaja na visinu plaće te pregovaraju oko minimalne visine plaće.

[2] Bušelić, M. (2014.) Tržište rada, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“, str. 93., 94.

«Vrste nezaposlenosti jesu (tradicionalna podjela):

1. FRIKCIJSKA
2. STRUKTURNA
3. CIKLIČKA. »[3]

Sve se ove vrste nezaposlenosti isprepliću i ovise o strukturnim uvjetima tržišta rada, te ostalim gospodarskim uvjetima.

Frikcijska nezaposlenost predstavlja vrstu nezaposlenosti do koje dolazi kada se napušta stari i traži novi posao, ulaskom na tržište rada (burza rada) po prvi put ili nakon određenog vremena čekanja. Smatra se da je ova nezaposlenost kratkotrajne prirode, a u nju možemo uključiti i sezonsku nezaposlenost.

Sezonska nezaposlenost nastaje kao rezultat jakih varijacija gospodarskog procesa na području nekih djelatnosti koje su uvjetovane klimatskim, tradicionalnim ili institucionalnim uvjetima, ukoliko se period zatišja ne može nadomjestiti proizvodnjom za zalihe ili preraspodjelom radnog vremena. Sezonska nezaposlenost specifična je za pojedine gospodarske grane (poljoprivreda, šumarstvo, građevinarstvo, lov, ribolov, turizam, transport, specifične zdravstvene usluge).

Strukturna nezaposlenost predstavlja vrstu nezaposlenosti do koje dolazi zbog neravnoteže u samoj strukturi ponude i potražnje za radnom snagom u smislu zanimanja, dobi, kvalifikacija i regionalnog rasporeda. Zbog tehničkog napretka i razvoja industrije u procesu privrednog razvoja, dolazi do promjene strukture u potražnji za radnom snagom. Potražnja je za novim obrazovnim profilima; novim kvalifikacijama. Upravo iz tog razloga radnici neodgovarajućih profila bit će otpušteni i postaju nezaposleni. Po svojoj prirodi smatra se da je ova nezaposlenost dugoročna, i smanjivati se može samo dugoročnim strukturnim mjerama ekonomske politike, a ne kratkoročnim promjenama. U okviru strukturne nezaposlenosti, neki uključuju i tehnološku nezaposlenost, a razlog njena nastanka je tehničko usavršavanje ili preusmjeravanje proizvodnje.

[3] Bušelić, M. op.cit., str.94.

Ciklička nezaposlenost, koja još nosi i naziv konjukturna nezaposlenost, jest vrsta nezaposlenosti koja nastaje kada je cjelokupna potražnja za radom niska. Nezaposlenost će rasti kada proizvodnja i potrošnja opadaju. Ova vrsta nezaposlenosti srednjoročne je prirode koja će u uvjetima ponovne ekspanzije gospodarstva nestati.

Osim tradicionalnih vrsta nezaposlenosti, valja napomenuti i prikrivenu nezaposlenost. Tu su uvrštene osobe koje se nalaze van tržišta rada. Prikrivena nezaposlenost sagledavati se može na dva načina. Prvi je uobičajeni oblik, kada se osoba ne nalazi u evidenciji, i ne traži posao, zbog čega se onda smatra obeshrabrenim radnikom. Da obeshrabreni radnik ne traži posao, objašnjava se razlogom da je prisutan, primjerice, nedostatak slobodnih radnih mjesta, ili osobnim karakteristikama takvog radnika (kada misli da je prestar ili premlad, smatra da njegova kvalifikacija nije prikladna...). Drugi način na koji se prikrivena nezaposlenost može sagledavati jest nezaposlenost koja potječe iz nedovoljnog iskorištavanja zaposlenih, i koja predstavlja oblik nezaposlenosti u sklopu postojeće nezaposlenosti. Ova vrsta nezaposlenosti, u teoriji, rezultira većom stopom nezaposlenosti naspram stope registrirane nezaposlenosti. Ona nastaje zbog nesklada između ponude i potražnje za radom, i to zbog: nesposobnosti sektora da otvara brzo nova radna mjesta, te slabe mobilnosti radnika u regionalnom smislu, i vertikalno između raznih zanimanja (posebice umnog i manualnog rada).

Dobrovoljna – nedobrovoljna nezaposlenost?

«Osobe koje su odbile ponuđeni posao nazivaju ih dobrovoljno nezaposlenima, obzirom da su odabrale daljnje traženje posla nadajući se pritom boljim uvjetima. Mnoge od tih osoba su nedobrovoljno izgubile prethodni posao, te su protiv svoje volju uopće u situaciji da traže odgovarajući posao. Isto tako, osobe koje su dobrovoljno napustile prethodni posao mogu se nazvati dobrovoljno nezaposlenima, no ukoliko su ga napustile očekujući da će u kratkom roku pronaći drugi posao, a uvjeti tržišta rada onemogućuju pronalazak novog zaposlenja tijekom duljeg razdoblja, takva produljena nezaposlenost sigurno nije dobrovoljna. »[4]

[4] Mrnjavac, Ž. op.cit., str. 104.

2.4. Određivanje stope nezaposlenosti

«Stopa nezaposlenosti (%) = $\frac{nezaposleni}{radna\ \ snaga} * 100$»[5]

Odnos broja nezaposlenih i radne snage naziva se stopa nezaposlenosti. Već je pola stoljeća stopa nezaposlenosti, zbog jasnoće i jednostavnosti, najčešće korištena mjera. Predstavlja sliku stanja gospodarstva, uspješnosti gospodarske politike, i mjerilo je težine socijalnih teškoća i razlika u društvu. Nedostatak stope nezaposlenosti izvire iz koncepta radne snage na kojemu se zasniva.

Kao i većina zemalja razvijenog tržišnog gospodarstva, tako i naša zemlja iznosi podatke o nezaposlenosti, koji proizlaze iz dva izvora, tj. dva načina mjerenja nezaposlenosti.

Prvi način odnosi se na evidenciju nezaposlenih koji su prijavljeni zavodu za zapošljavanje ili administrativno mjerenje nezaposlenosti.

Službe za zapošljavanje, kojima je cilj da pomognu nezaposlenima, evidentiraju osobe koje traže zaposlenje, a s druge strane daju stečene podatke o raspoloživom radniku poslodavcima. Evidencija koju je služba za zapošljavanje stekla, služi kao izvor statističkih podataka o nezaposlenosti.

«Pod nezaposlenom osobom smatra se osoba koja je prijavljena Hrvatskom zavodu za zapošljavanje kao tražitelj zaposlenja, nije u radnom odnosu, ne obavlja samostalnu ili profesionalnu djelatnost, nije većinski vlasnik ili suvlasnik poslovnog subjekta, te nije redoviti učenik, student ili umirovljenik. Evidencija se o takvoj osobi počinje voditi na dan prijavljivanja Zavodu, a prestaje se voditi kada se osoba zaposli, odjavi, ili briše iz evidencije na temelju zakonskih propisa te u slučaju smrti.»[6]

Ovaj izvor ima svoje prednosti i nedostatke. Prednosti su mu njegova jednostavnost, niski troškovi prikupljanja podataka te dostupnost istih, a nedostatak je promjena broja registriranih osoba s promjenom kriterija za ostvarenje naknade. Obzirom da zemlje imaju različite propise, nemoguće je usporediti podatke između različitih zemalja, ali isto tako ni podatke jedne zemlje u različitim periodima, ukoliko je došlo do promjene propisa.

[5] Mrnjvac, Ž. op.cit., str. 73.
[6] Kerovec, N. (1999.) Revija socijalne politike, Kako mjeriti nezaposlenost, (6) 3, str. 266.

Tablica 1. Aktivno stanovništvo prema administrativnim izvorima (godišnji prosjek od 2012. - 2014. godine)

	2012.	**2013.**	**2014.**
Aktivno stanovništvo	1.719.440	1.709.410	1.670.336
Zaposleni	1.395.116	1.364.298	1.342.149
- Zaposleni u pravnim osobama	1.153.497	1.132.246	1.120.507
- Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	212.851	206.658	198.911
- Osiguranici poljoprivrednici	28.768	25.394	22.731
Nezaposleni	324.324	345.112	328.187
Stopa registrirane nezaposlenosti	18,9	20,2	19,6

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2014.) Godišnjak 2014, str.11., URL:http://www.hzz.hr.

Tablica 1. prikazuje podatke aktivnog stanovništva prema administrativnim izvorima, u kojem se posmatra razdoblje od 2012. - 2014. godine. Ukupan broj aktivnog stanovništva u Republici Hrvatskoj se tijekom 2014. godine smanjio za 2,3%, što proizlazi iz smanjenja zaposlenih za 1,6%, te smanjenja nezaposlenih za 4,9%. Tijekom 2014. godine prosjek zaposlenih bio je 1.342.149, a u 2013. iznosio je 1.364.298. U 2014. godini zabilježeno je smanjenje zaposlenih za 22 149 osoba ili 1,6%, dok je u 2013. godini stopa smanjenja ukupne zaposlenosti iznosila 2,2%. Najveća smanjenja broja zaposlenih ostvarena su u sektorima: poljoprivrednici (10,5%), obrt i slobodna profesija (3,7%), i sektor pravnih osoba (1%). Stopa registrirane nezaposlenosti u 2012. godini iznosila je 18,9 %, u 2013. godini 20,2%, a u 2014. godini zabilježen je blagi pad, te je stopa registrirane nezaposlenosti iznosila 19,6%.

Drugi način odnosi se na Anketu uzorka radne snage ili statističko mjerenje nezaposlenosti.

«Anketa uzorka radne snage jedini je zadovoljavajući način prikupljanja podataka o nezaposlenosti na nacionalnoj razini u skladu sa međunarodnim standardima Međunarodne organizacije rada.»[7]

Anketa o radnoj snazi predstavlja najopsežniju anketu o obilježjima tržišta rada koja se provodi na uzorku kućanstva. Njezin cilj jest da prikupi podatke o stanju i promjenama na tržištu rada, odnosno, o veličini, strukturi i obilježjima aktivnog i neaktivnog stanovništva. Ova mjera također ima svoje prednosti i nedostatke. Kod prednosti izdvaja se mogućnost prikupljanja podataka koji su u skladu s međunarodnim standardima, i koji se međusobno mogu uspoređivati. Iako se međusobno mogu uspoređivati, ta usporedivost nije potpuna zbog raznih pokazatelja koji su se koristili u anketama te raznog tretiranja kriterija aktivnosti traženja posla.

Neki od nedostataka ove mjere su tehnički, metodološki i statistički problemi uzorka, vjerodostojnost odgovora ispitanika, visoki troškovi postupka, podaci dostupni samo u trenutku pregleda. Podaci se dobivaju tako da se anketira privatno kućanstvo na osnovi izabranih adresa, gdje prosječni intervju traje dvadesetak minuta. Pri tome je zagarantirana tajnost podataka koje iznose ispitanici. Podaci služe isključivo za statističke potrebe.

U studenom 1996. godine, u Hrvatskoj se prvi put provela Anketa o radnoj snazi, i bilo je to godišnje istraživanje. Zbog potrebe za učestalijim podacima, iskustva europskih zemalja ali i preporuka međunarodnih institucija, 1997. godine Anketa o radnoj snazi je ponovo provedena.

«Od 1998. - 2006. godine, anketiraju se kućanstva svakog mjeseca, a rezultati se objavljuju polugodišnje. Državni zavod za statistiku je tijekom 2006. godine dao preduvjete za unaprijeđenje Ankete o radnoj snazi u njenom metodološkom i provedbenom smislu, u svrhu preciznijih rezultata.

Od 2007. godine Anketa o radnoj snazi se provodi konstantno, kućanstva se kroz cijelu godinu anketiraju, što znači da je svaki tjedan anketni; provedbeni. Prikupljeni podaci dostavljaju se Državnom zavodu za statistiku koji ih obrađuje i objavljuje tromjesečno. »[8]

[7] Bušelić, M. (2014.) op.cit., str. 90.

[8] Statistički ljetopis RH (2014.), Državni zavod za statistiku, Zagreb, str. 143., URL:http://www.dzs.hr

Tablica 2. Aktivno stanovništvo prema Anketi o radnoj snazi (godišnji prosjek od 2012. - 2014.godine)

	2012.	**2013.**	**2014.**
Aktivno stanovništvo	1.863.000	1.842.000	1.893.000
Zaposleni	1.566.000	1.524.000	1.566.000
Stopa zaposlenosti (15-64)	53,5	52,5	54,6
Nezaposleni	297.000	318.000	327.000
Stopa anketne nezaposlenosti	15,9	17,3	17,3

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2014.) Godišnjak 2014.,str.13., URL:http://www.hzz.hr.

Tablica 2. prikazuje podatke aktivnog stanovništva prema Anketi o radnoj snazi. Prema ovoj anketi, u 2014. godini, prosjek aktivnog stanovništva u Republici Hrvatskoj bio je 1.893.000, što u usporedbi s 2013. godinom znači 51.000 odnosno 2,8% više. Prosjek zaposlenih u 2014. godini bio je 1.566.000, a prosjek nezaposlenih 327.000. Taj se prosjek u 2014. također povećao, zaposlenih za 42.000 a nezaposlenih za 9.000. Stopa zaposlenosti isto se povećala, u 2014. iznosila je 54,6%, a u 2013., 52,5%. Prosjek stope anketne nezaposlenosti u 2014. godini zadržao se na razini 2013. godine i iznosio je 17,3%, vidimo da je u odnosu na 2012. godinu taj prosjek porastao, kad je iznosio 15,9%.

2.5. Posljedice i učinci nezaposlenosti

«Zaposlenost ima temeljnu ulogu u svakom društvu, a osim toga bitna je za stvaranje smisla, dohotka, socijalne stabilnosti, kvaliteta života te sudjelovanja u društvu. Često se naziva „ljepilom koje drži naše društvo na okupu.“»[9]

Za pojedinca, nezaposlenost predstavlja problem njegove vlastite egzistencje. Taj problem nastaje kada se pojedincu u društvu ne pruža mogućnost da svoju energiju i sposobnost pretvori u novac, te da njime na slobodnom tržištu razmjenjuje za dobra koja su mu potrebna za život.

Uz pretpostavku da svaki radno sposoban pojedinac ima pravo da sebi stvori uvjete rada, kojima će plasirati svoju radnu energiju, na kraju se sve svodi na to da samo najuspješniji pojedinac može to postići.

[9] Program Ujedinjenih naroda za razvoj, Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost, (2006.), Zagreb, str.38.

Kako su danas mogućnosti zapošljavanja ograničene, dolazi do jednog od najvećeg problema kako društva, tako i pojedinca - nezaposlenosti. Za nezaposlenost možemo reći da predstavlja bolest društva. Činjenica je da je nezaposlena osoba nesretna i pod stresom te ima ponižavajući društveni položaj. Cjelokupno takvo stanje doživljava kao stanje beznadnosti, čime je pojedincu ugrožen njegov životni opstanak. Osim toga, nezaposlena osoba, lišena je svake idile koja čini puninu ljudskog života, a koja je izražena demokracijom, slobodom i kulturom. Kako su nezaposlenost i goli život vrlo usko povezani, suvremena država, kao organizirani društveni aparat, ima zadatak da na radikalan način ostvaruje humanu zadaću te brigu o zapošljavanju svog stanovništva.

Ekonomske i socio-psihološke posljedice

Kada govorimo o posljedicama nezaposlenosti, dijelimo ih na ekonomske i socio - psihološke posljedice.

Kod ekonomskih posljedica razlikujemo stajalište pojedinca i makro perspektivu. U posljedice sa stajališta pojedinca uključuje se smanjenje dohotka, budućeg dohotka i blagostanje pojedinca, pad vrijednosti ljudskog kapitala, te povećan rizik od ponovne nezaposlenosti. Za makro perspektivu, nezaposlenost je poistovjećena s gubitkom proizvodnje ali isto tako gubitak najkvalitetnijeg dijela ljudskog faktora (obrazovani radnici koji su prisiljeni potražiti posao izvan granica matične države). Ekonomske posljedice ne ostavljaju utisak samo na pojedinca, već i na njegovu obitelj, a u konačnici i na društvo u cjelini. Kako nezaposleni pojedinac ne ostvaruje dohodak, to ujedno predstavlja problem i u fiskalnoj sferi, jer se u tom smislu kod njega nema što oporezivati, pa u državnu blagajnu ne ulaze nikakvi prihodi od doprinosa. Možemo zaključiti kako takav pojedinac zapravo za državu predstavlja trošak, primanjem naknada ili socijalne pomoći od države.

Socio - psihološke posljedice nezaposlenosti upućuje na stvaranje negativnih stavova o samom društvu kojim je nezaposleni pojedinac okružen. Nezaposlenost ne pogađa samo pojedinca, već i njegovu obitelj, te širu društvenu zajednicu.

Kao posljedicu možemo istaknuti ograničenje radnog života čovjeka, socijalizaciju u nerad, upoznavanje svijeta socijalne patologije, gubitak stečenih znanja i vještina te psihološke patnje, odnosno, duševna oboljenja.

Ova vrsta posljedice karakterizira nezaposlenost kao socijalnu isključenost pojedinca, u kojoj si pojedinac stvara osjećaj manje vrijednog - bezvrijednog, nezadovoljstva, apatičnosti, udaljenosti od društva te niskog morala (kod mladih).

Nakon navedenih posljedica nezaposlenosti, ono što je bitno spomenuti jest „Odljev mozgova." Pojam „Odljev mozgova" (engl. brain drain), predstavlja također važnu posljedicu problema nezaposlenosti u cijelom svijetu. „Odljev mozgova" oblik je migracije stanovništva, a odnosi se na odlazak visokoobrazovanih stručnjaka, znanstvenika i intelektualaca jedne zemlje. I „Odljev mozgova" ima svoje posljedice koje imaju negativan učinak na društvo, tj. zemlju u kojem je prisutan.

Šezdesetih i sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća zabilježena je društvena erupcija „Odljeva mozgova". Nekad su odlazili rijetki pojedinci, dok je danas to masovna pojava, i danas ne emigriraju najistaknutiji znanstvenici, intelektualci i stručnjaci, nego i oni prosječni.

Kao posljedicu lošeg stanja u gospodarstvu, ujedno i posljedicu nezaposlenosti, možemo također istaknuti sivu ekonomiju. «Siva ekonomija znači obaviti neku ekonomsku aktivnost suprotno zakonskim propisima. To znači, kada osoba, neformalna skupina ili nekakva organizacija izbjegava zakonske propise. Bez obzira da li se radi o razvijenoj ili nerazvijenoj zemlji, siva ekonomija je prisutna, ali, doduše, u različitim omjerima. »[10] Da bi se siva ekonomija riješila, ili se smanjio njezin omjer u BDP-u, potrebno je poduzeti mjere koje će ubrzati zapošljavanje i razvoj samog gospodarstva.

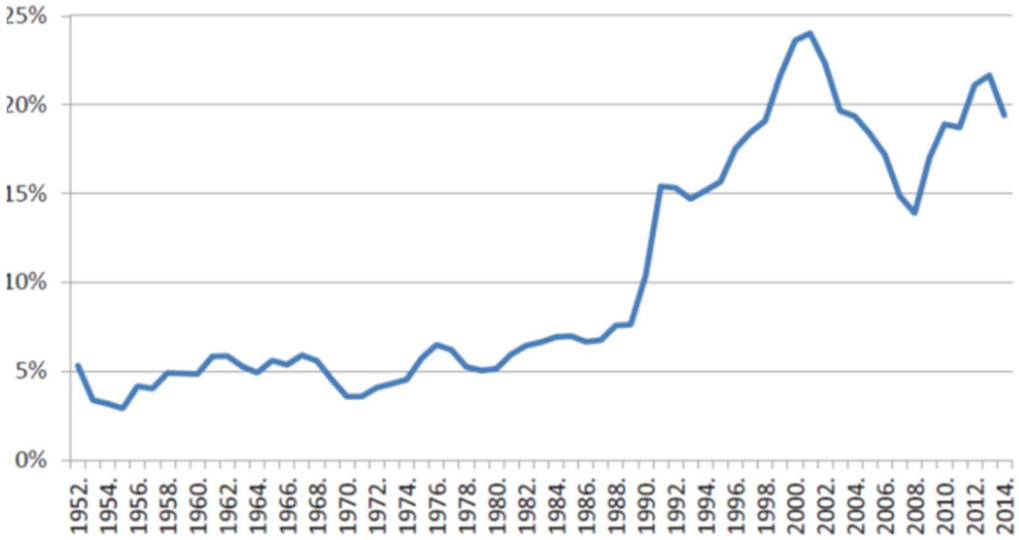
[10] Bušelić, M. (2014) op. cit., str. 101.

3. NEZAPOSLENOST U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Pokazatelji nezaposlenosti

Od 1952. godine od kada Hrvatski zavod za zapošljavanje raspolaže statističkim podacima o nezaposlenosti, prosječan broj nezaposlenosti u Hrvatskoj raste. Doduše, raste umjereno, ali konstantno. U toj godini, zabilježeno je 13.576 nezaposlenih osoba. Takav trend nastavio se negdje do 1989. godine, kada je evidentirano 139.878 prosječno nezaposlenih. Nakon 1989. godine, pa do 1991., statistike pokazuju naglo povećanje prosječnog proja nezaposlenih (1991. godina - 253.670 nezaposlenih). Nakon tog naglog povećanja, 1995. godine, evidentirano je 240.601 nezaposlenih, dakle, nezaposlenost se smanjila. 2001. godine, prema administrativnim izvorima, nezaposlenost je iznosila 395.141, što je ponovo rezultiralo naglim porastom. Obzirom na povoljnije i poboljšano stanje u gospodarstvu, u razdoblju od 2002. – 2008. godine, pada nezaposlenost, da bi 2009. godine, zbog svjetske krize i recesije, nezaposlenost u Hrvatskoj ponovo počela rasti. Brojka iznad 300.000 predstavlja realno stanje, prosječan broj nezaposlenosti u 2010. godini (točnije, prema podatcima Zavoda za zapošljavanje, 302.425). Posljedica recesije na hrvatsko gospodarstvo odrazila se kroz smanjene proizvodnje, smanjenje građevinskih aktivnosti (produbljavanje krize u tom sektoru), dolazi do opadanja trgovine na malo, te u konačnici do otpuštanja radnika zbog smanjenja obujma posla. Nezaposlenost se povećala, što je utjecalo na povećanje stope nezaposlenosti. Tijekom 2011. godine nije došlo do značajnijeg oporavka hrvatskog gospodarstva, obzirom da su pozitivna kretanja ipak ostvarena u području trgovine na malo, turističke djelatnosti te dio u vanjskotrgovinskoj razmjeni. Broj nezaposlenih u toj godini, prema evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, iznosio je 305.333. U 2012. godini povećavao se broj nezaposlenih, nastavljaju se negativna kretanja u proizvodnji, području građevinarstva, promet na malo je smanjen u odnosu na 2011. godinu gdje je zabilježio porast. Vanjskotrgovinski promet (izvoz) se povećao, ali istodobno je povećan i uvoz u Republiku Hrvatsku. Unatoč negativnim gospodarskim trendovima u širem okruženju, turistička djelatnost bilježi pozitivne rezultate u toj godini. Na slici 1., prikazana je opisana situacija, dok su 2012. ,2013., i 2014. godina detaljnije opisane na slici 2.

Slika 1. Stopa registrirane nezaposlenosti radnika od 1952. - 2014.godine

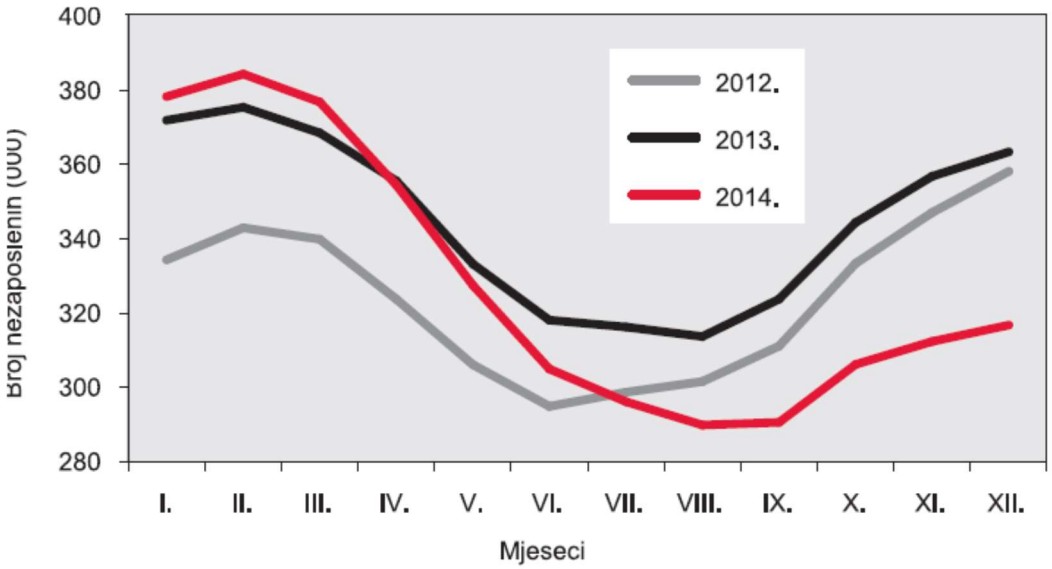

Izvor: HGK (2015.) Zaposlimo Hrvatsku, strateške smjernice za rast zaposlenosti, Zagreb, str.50.

Broj nezaposlenih osoba u prosincu 2012. godine, prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje iznosio je 358.214 (slika 2.), dok je prosječan broj nezaposlenih u toj godini iznosio 324.324. Prema evidenciji nezaposlenih u prosincu 2013. godine, taj broj je iznosio 363.411, a prosječan broj nezaposlenih bio je 345.112.

Na slici 2. možemo vidjeti da u 2013. godini, u odnosu na 2012. godinu, dolazi do trenda usporavanja povećanja nezaposlenosti. Početkom 2013. godine broj nezaposlenih bio je i po 30.000 osoba veći nego u istom periodu 2012. godine. Razlika među godinama se smanjivala tokom 2013. godine, a na slici se vidi kako je u posljednjem kvartalu 2013. godine, broj nezaposlenih bio neznatno viši nego u istom periodu 2012. godine. U 2013. godini, sezonski čimbenici su oni koji su utjecali na kretanje broja nezaposlenih. Tako, povećanje nezaposlenosti zabilježeno je u siječnju i veljači, dok za vrijeme proljetnih i ljetnih mjeseci nastupa smanjenje nezaposlenosti, pa od rujna do kraja godine nastupilo je ponovo povećanje nezaposlenosti sve do kraja godine. Nadalje, na slici 2., se vidi da tokom 2014. godine je vladao trend izrazitog opadanja nezaposlenosti. Početkom te godine, broj nezaposlenosti bio je veći u odnosu na 2012. i 2013. godinu, ali u drugoj polovici godine, nezaposlenost je bila znatno manja u odnosu na isti period prethodne godine. Sezonski čimbenici, kao i svake godine, pa tako i 2014., imali su utjecaj na kretanje broja nezaposlenih.

I u ovoj godini, najveći broj nezaposlenih evidentiran je u siječnju i veljači, zatim je došlo do znatnog smanjenja tijekom proljetnih i ljetnih mjeseci, a od rujna se do kraja godine opet povećavao. Prema evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, najveći broj nezaposlenih u 2014. godini, bio je u veljači - 384.376 osoba. Najmanji broj nezaposlenih u 2014. godini bio je u kolovozu - 289.889 osoba.

Slika 2. Broj nezaposlenih osoba po mjesecima od 2012. - 2014. godine

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2014.) Godišnjak 2014.,str.15., URL:http://www.hzz.hr.

3.2. Struktura nezaposlenosti

3.2.1. Struktura nezaposlenosti prema spolu

Promatramo li tablicu 3. koja prikazuje strukturu nezaposlenosti prema spolu za radzoblje od 2010. - 2014. godine, možemo vidjeti da je u 2010. godini prosjek nezaposlenosti bio 302.425 osoba, što predstavlja povećanje od 14,9%, u odnosu na 2009. godinu. Veći je udio nezaposlenih žena nego muškaraca. U 2011. godini prosjek nezaposlenosti iznosio je 305.333, koji se povećao u 2012. godini na 324.324, što ujedno predstavlja povećanje od 6,2%. Prosječan broj nezaposlenih muškaraca, ali i žena se povećao u 2012. godini naspram 2011. godine.
Porast broja nezaposlenih muškaraca malo je veći od porasta broja nezaposlenih žena, i vidimo da se udio muškaraca u ukupnom broju nezaposlenih malo povećao.
U 2014. godini smanjo se prosječan broj nezaposlenosti u odnosu na 2013. goodinu, i predstavlja smanjenje od 4,9%. 2014. godine evidentirano je prosječno smanjenje nezaposlenosti i muškaraca i žena, ali više se smanjila nezaposlenost muškaraca. Udio muškaraca se smanjo u ukupnom broju nezaposlenih, dok se udio žena povećao.

Tablica 3. Struktura nezaposlenosti prema spolu od 2010. - 2014. godine

	2010.		**2011.**		**2012.**		**2013.**		**2014.**	
SPOL	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*
MUŠKARCI	136.805	45,2	141.408	46,3	152.079	46,9	163.070	47,3	153.485	46,8
ŽENE	165.620	54,8	163.925	53,7	172.245	53,1	182.042	52,7	174.702	53,2
UKUPNO	302.425	100,0	305.333	100,0	324.324	100,0	345.112	100,0	328.187	100,0

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.) Godišnjak 2010., str.13.
Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012.) Godišnjak 2012., str.13.
Hrvatski zavod za zapošljavanje (2014.) Godišnjak 2014., str.15.
URL:http://www.hzz.hr.

3.2.2.Struktura nezaposlenosti prema dobi

Tablica 4. prikazuje strukturu nezaposlenosti prema dobi za period 2010. - 2014. U 2011. godini kod većine dobnih skupina bilježi se blago povećanje prosječnog broja nezaposlenih u odnosu na 2010. godinu.
Usporedbom 2012. godine s 2013.-om godinom, vidi se da se radi o većoj razlici, tj. većem povećanju prosječnog broja nezaposlenosti kod svih dobnih skupina u 2013. godini.

Dobna skupina „60 i više“ bilježila je najznačajnije postotno povećanje prosječnog broja nezaposlenih, i to za 15,5%.

Porast je zabilježen i u dobnoj skupini „od 15-19“, gdje se prosječan broj nezaposlenih povećao za 5,6%, te u dobnoj skupini „od 20-24“gdje se prosječan broj nezaposlenih povećao za 6,1%.

Kada se promatra 2014. godina, vidi se da se prosječan broj nezaposlenih smanjio kod većine dobnih skupina. Najznačajnije smanjenje prosječnog broja nezaposlenih bilježi dobna skupina „ od 20-24“, smanjenje od 10,6%. U dobnoj skupini „od 15-19“ i „od 25-29“, također se zabilježilo znatnije smanjenje prosječnog broja nezaposlenih. U dobnim skupinama srednje dobi, evidentiran je manji pad broja nezaposlenosti, koji nije beznačajan. Nasuprot svim smanjenjima, kod najstarijih dobnih skupina, evidentiran je porast nezaposlenosti.

Tablica 4. Struktura nezaposlenosti prema dobi od 2010. - 2014. godine

	2010.		**2011.**		**2012.**		**2013.**		**2014.**	
DOB	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*
OD 15-19	15.811	5,2	15.617	5,1	17.186	5,3	18.140	5,3	16.683	5,1
OD 20-24	40.007	13,2	41.078	13,5	44.877	13,8	47.619	13,8	42.593	13,0
OD 25-29	41.205	13,6	41.929	13,7	45.445	14,0	47.441	13,7	43.207	13,2
OD 30-34	33.675	11,1	34.308	11,2	37.031	11,4	39.361	11,4	36.513	11,1
OD 35-39	29.342	9,7	29.936	9,8	32.146	9,9	35.013	10,1	33.440	10,2
OD 40-44	30.259	10,0	29.624	9,7	31.009	9,6	32.949	9,5	31.106	9,5
OD 45-49	31.588	10,4	31.582	10,3	33.204	10,2	35.584	10,3	33.900	10,3
OD 50-54	39.466	13,0	37.430	12,3	36.553	11,3	37.653	10,9	36.380	11,1
OD 55-59	31.586	10,4	33.154	10,9	35.057	10,8	37.708	10,9	39.304	12,0
60 I VIŠE	9.486	3,1	10.675	3,5	11.816	3,6	13.644	4,0	15.061	4,6
UKUPNO	302.425	100,0	305.333	100,0	324.324	100,0	345.112	100,0	328.187	100,0

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.) Godišnjak 2010., str.13.
Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012.) Godišnjak 2012., str.13.
Hrvatski zavod za zapošljavanje (2014.) Godišnjak 2014., str.16.
URL:http://www.hzz.hr.

3.2.3.Struktura nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja

Prema tablici 5.,u 2011. godini došlo je do blagog povećanja nezaposlenosti osoba na razini srednje škole, u odnosu na 2010. godinu, i također je evidentan značajan porast nezaposlenih s višim i visokim stupnjem obrazovanja. U 2012. godini, usporedno s podacima iz 2011. godine, vidi se da je došlo do povećanja broja nezaposlenih na svim obrazovnim razinama.

Ipak, najmanje povećanje evidentirano je u skupinama najnižih razina obrazovanja, a najveće povećanje u 2012. godini, zabilježeno je u skupinama s najvišim obrazovnim razinama.

Tijekom 2013. godine, nastavio se trend povećanja nezaposlenosti na svim razinama obrazovanja. U 2014. godini smanjio se prosječan broj nezaposlenih na osnovnim i srednjim obrazovnim razinama, a povećao se kod skupina s višom i visokom razinom obrazovanja.

Tablica 5. Struktura nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja od 2010. - 2014. godine

	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
RAZINA OBRAZOVANJA	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*
BEZ ŠKOLE I NEZAVRŠENA OŠ	18.068	6,0	17.443	5,7	18.136	5,6	18.357	5,3	17.688	5,4
OSNOVNA ŠKOLA	70.852	23,4	68.575	22,5	68.829	21,2	71.326	20,7	67.740	20,6
SŠ ZA ZANIMANJA DO 3 GOD. I ŠK. ZA KV I VKV	104.103	34,4	104.924	34,4	110.986	34,2	117.244	3,4	107.823	32,9
SŠ OD 4 ILI VIŠE GODINA I GIMNAZIJA	82.772	27,4	84.394	27,6	90.646	27,9	98.522	28,5	94.443	28,8
PRVI STUPANJ FAKULTETA, STR.STUDIJ, VIŠA ŠKOLA	11.593	3,8	12.664	4,1	15.271	4,7	17.549	5,1	17.695	5,4
FAKULTET, AKADEMIJA, MAGISTERIJ,DOKTORAT	15.037	5,0	17.333	5,7	20.456	6,3	22.114	6,4	22.798	6,9
UKUPNO	302.425	100,0	305.333	100,0	324.324	100,0	345.112	100,0	328.187	100,0

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.) Godišnjak 2010., str.14.
Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012.) Godišnjak 2012., str.14.
Hrvatski zavod za zapošljavanje (2014) Godišnjak 2014., str.16.
URL:http://www.hzz.hr.

3.2.4. Struktura nezaposlenosti prema županijama

Iz tablice 6. može se uočiti razlika nezaposlenosti između pojedinih županija u Republici Hrvatskoj, u promatranom razdoblju od 2010. - 2014. godine.

U 2010. godini, najveći udio u ukupnom broju nezaposlenih zabilježile su Osječko - baranjska županija (10,8%), Splitsko - dalmatinska (12,5%), Grad Zagreb (12,5%), Vukovarsko - srijemska županija (6,2%). Usporedbom 2010. i 2011. godine, najveći postotak u ukupnom broju nezaposlenih, u 2011. godini, zabilježen je u Splitko - dalmatinskoj županiji (13,1%) te Gradu Zagrebu (13%). Najveći udio u ukupnom broju nezaposlenih zapravo je u županijama koje imaju najviše stanovnika i gdje su smješteni najveći gradovi.

2012. godine, dogodilo se povećanje prosječnog broja nezaposlenih u svim županijama, osim u Ličko - senjskoj, koja je zabilježila tek neznatno smanjenje. Značajan porast nezaposlenosti zabilježen je u Splitsko - dalmatinskoj i Sisačkoj - moslavačkoj županiji, dok je najmanje povećanje evidentirano u Karlovačkoj, Brodsko - posavskoj i Bjelovarsko - bilogorskoj županiji.

2013. godina također je evidentirala porast prosječnog broja nezaposlenih u svim županijama. U ovoj godini Grad Zagreb bilježio je veći broj nezaposlenih nego u Splitsko - dalmatinskoj županiji. Najmanje se nezaposlenost povećala u Karlovačkoj i Virovitičko - podravskoj županiji.

U 2014. godini, prema tablici, došlo je do smanjenja prosječnog broja nezaposlenih u velikoj većini županija Republike Hrvatske, a najveće smanjenje zabilježeno je u Varaždinskoj, Zadarskoj i Istarskoj županiji.

Tablica 6. Struktura nezaposlenosti po županijama od 2010. - 2014. godine

	2010.		**2011.**		**2012.**		**2013.**		**2014.**	
ŽUPANIJA	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*	*BROJ*	*%*
Zagrebačka	15.256	5,0	15.947	5,2	17.403	5,4	19.583	5,7	18.469	5,6
Krapinsko-zagorska	6.835	2,3	7.380	2,4	8.214	2,5	8.548	2,5	7.893	2,4
Sisačko-moslavačka	18.454	6,1	18.031	5,9	19.739	6,1	20.444	5,9	20.248	6,2
Karlovačka	11.894	3,9	11.280	3,7	11.331	3,5	11.478	3,3	10.781	3,3
Varaždinska	9.716	3,2	9.863	3,2	10.447	3,2	11.035	3,2	9.554	2,9
Koprivničko-križevačka	7.375	2,4	7.240	2,4	8.156	2,5	9.083	2,6	8.154	2,5
Bjelovarsko-bilogorska	12.415	4,1	11.824	3,9	12.027	3,7	12.698	3,7	12.782	3,9
Primorsko-goranska	17.878	5,9	17.780	5,8	18.453	5,7	19.321	5,6	18.469	5,6
Ličko-senjska	3.305	1,1	3.210	1,1	3.200	1,0	3.439	1,0	3.661	1,1
Virovitičko-podravska	9.242	3,1	9.395	3,1	10.180	3,1	10.470	3,0	10.216	3,1
Požeško-slavonska	5.795	1,9	5.996	2,0	6.435	2,0	6.953	2,0	6.375	1,9
Brodsko-posavska	16.297	5,4	16.906	5,5	17.197	5,3	17.912	5,2	15.936	4,9
Zadarska	10.672	3,5	10.310	3,4	10.700	3,3	11.160	3,2	9.729	3,0
Osječko-baranjska	32.722	10,8	32.663	10,7	34.438	10,6	36.627	10,6	36.632	11,2
Šibensko-kninska	7.742	2,6	7.525	2,5	7.827	2,4	8.129	2,4	7.725	2,4
Vukovarsko-srijemska	18.748	6,2	18.377	6,0	19.768	6,1	21.404	6,2	20.189	6,2
Splitsko-dalmatinska	37.871	12,5	39.865	13,1	43.523	13,4	45.893	13,3	44.219	13,5
Istarska	7.949	2,6	7.914	2,6	8.185	2,5	9.071	2,6	7.953	2,4
Dubrovačko-neretvanska	7.459	2,5	7.341	2,4	7.579	2,3	8.025	2,3	8.150	2,5
Međimurska	7.088	2,3	6.830	2,2	7.528	2,3	7.923	2,3	7.095	2,2
Grad Zagreb	37.712	12,5	39.656	13,0	41.994	12,9	45.916	13,3	13.957	13,4
Ukupno	302.425	100,0	305.333	100,0	324.324	100,0	345.112	100,0	328.187	100,0

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.) Godišnjak 2010., str.16.
Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012.) Godišnjak 2012., str.16.
Hrvatski zavod za zapošljavanje (2014.) Godišnjak 2014., str.18.
URL:http://www.hzz.hr.

Uzmemo li u obzir podatke Zavoda za zapošljavanje u 2014. godini, može se zaključiti da je došlo do izrazitog opadanja registrirane nezaposlenosti. Evidentiran je prosječan broj nezaposlenosti koji je iznosio 328.187.

Došlo je i do blagog smanjenja prosječne godišnje stope registrirane nezaposlenosti koja je iznosila 19,6%, dok je ta ista stopa u 2013. godini bila 20,2%, prema administrativnim izvorima.

Smanjenje nezaposlenosti je evidentirano i kod nezaposlenosti muškaraca (5,9%) i žena (4,0%). Kada se radi o nezaposlenosti prema dobnim skupinama, u 2014. godini, došlo je do smanjenja nezaposlenosti mlađih dobnih skupina, ujedno i do povećanja kod najstarijih skupina. Kod nezaposlenosti prema razini obrazovanja, evidentno je da je došlo do smanjenja nezaposlenosti srednje i niže razine obrazovanih, ali istodobno do povećanja nezaposlenosti osoba s visokoškolskim stupnjem obrazovanja. U 2014. godini, i u većini županija smanjila se nezaposlenost, a najveće smanjenje evidentirano je u Varaždinskoj, Zadarskoj, i Istarskoj županiji.

Veliki problem Hrvatske jest nezaposlenost mladih. Prema podacima Eurostata, nezaposlenost mladih u Hrvatskoj približava se 40%. Nezaposlenost mladih u svijetu raste, kao posljedica globalne krize, koja je na tržištu rada najviše pogodila mlade ljude. U Hrvatskoj, ova nezaposlenost jedan je od najvećih problema, a ono što je još gore, jest da postaje sve veći. Evidencija Zavoda za zapošljavanje pokazuje da je skoro svaka treća osoba mlađa od 29 godina nezaposlena. Ono što karakterizira mlade na tržištu rada, jest nedostatak radnog iskustva i praktičnih sposobnosti, zbog čega im prijeti dugotrajna nezaposlenost.

3.3.Teže zapošljive skupine

Neovisno o tome kakva je gospodarska situacija, na tržištu rada uvijek su prisutne osobe koje pripadaju teže zapošljivoj skupini. Podjele takvih skupina su brojne, a neke od njih ćemo opisati u nastavku.

1. DUGOTRAJNO NEZAPOSLENE OSOBE:

Svaki poslodavac preferira osobu koja je što kraći period bila nezaposlena. U suprotnom, što je osoba bila duže nezaposlena, veća je vjerovatnost da će kao takva i ostati. Kod takvih osoba dolazi do smanjenja motivacije za traženjem posla, što u konačnici rezultira dugotrajnom socijalnom isključenosti.

Da bi se što više radilo s dugotrajno nezaposlenim osobama, u sklopu Zavoda za zapošljavanje, provodi se niz aktivnosti za potrebe tim osobama (savjetovanje u svrhu aktivacije, profesionalno usmjeravanje, radionice, obrazovanje za stjecanje stručnih vještina...)

2. MLADE OSOBE BEZ RADNOG ISKUSTVA:

Kod ove skupine, problem mladih predstavlja da po završetku svojeg obrazovanja, koje je bez velike doze praktičnog iskustva, a samim tim i nedovoljna povezanost školskog sustava i tržišta rada. Ono što bi bilo logično, jest, da po završetku školovanja, mladi zauzmu radno mjesto starog radnika koji odlazi u mirovinu.

Međutim, realno je da to radno mjesto ne čeka novog radnika, već se zatvara. O tome možemo govoriti od početka devedesetih godina, kao posljedici masovnih stečajeva i likvidacije poduzeća.

3. MUŠKARCI STARIJI OD 45 I ŽENE STARIJE OD 40 GODINA (STARIJE OSOBE):

Tu spadaju osobe, koje, kada ostanu bez posla, imaju dugogodišnje radno iskustvo, a pred sobom i više godina moguće radne aktivnosti. Nekad je radno iskustvo bilo puno važnije, no danas, na tržištu rada nisu najcjenjeniji iskusni, već oni koji brzo uče i koji se mogu lako prilagoditi ubrzanom razvoju proizvodnih sredstava. Činjenica da stariji radnici uče sporije, manje su mobilni, nisu spremni promijeniti svoj posao, raditi daleko od mjesta stanovanja i sl., potvrđuje zašto su starije osobe manje konkurentne na tržištu rada.

Potrebno je investirati u znanja i vještine starijih radnika, motivaciju i mobilnost, kako ne bi bili isključeni s tržišta rada. Pri tome, važno je istaknuti cjeloživotno učenje, kao jednu od mjera, koja se mora podržavati i širiti.

4. OSOBE S UMANJENOM RADNOM SPOSOBNOŠĆU:

Kod osoba s umanjenom radnom sposobnošću, osoba s posebnim potrebama može se reći da teško dobivaju posao, iako to njihovo oštećenje ne mora štetiti samom obavljanju posla. Takve osobe su obeshrabrene u traženju posla, a samim tim smanjen je broj mjesta na kojima mogu konkurirati u odnosu na zdravu populaciju. Osobe s posebnim potrebama susreću se s raznim predrasudama kojima su, nažalost, okruženi u društvu, što im ujedno daje osjećaj manje vrijednog i na samom tržištu rada.

U sklopu Zavoda za zapošljavanje, provodi se identifikacija osoba s invaliditetom, koji imaju potrebu za profesionalnim usmjeravanjem. «Tako je 2014. godine usluga individualnog informiranja pružena 51 osobi s invaliditetom, 242 osobe s invaliditetom su individualno savjetovane, dok je 977 osoba s invaliditetom prošlo procjenu psiho-fizičkih sposobnosti.

Nadalje, 572 osobe s invaliditetom uključile su se u radionice za aktivno traženje posla, a u cilju povećanja zapošljivosti i samog zapošljavanja. 1.106 osoba s invaliditetom je koristilo neke od oblika sufinanciranja obrazovanja i zapošljavanja putem mjera aktivne politike tržišta rada.

Tijekom 2014. godine zaposleno je ukupno 1.877 osoba s invaliditetom, pa uspoređujući podatke kroz posljednjih deset godina, vidljivo je da je 2014. godine postignut najveći učinak u zapošljavanju osoba s invaliditetom. »[11]

U Europskoj uniji živi oko 80 milijuna osoba s invaliditetom, koji se i dalje svakodnevno susreću s diskriminacijom i preprekama u svakodnevnom životu, pa tako i na tržištu rada. Još u vrijeme kada se Hrvatska pripremala za ulazak u Europsku uniju, točnije 2007. godine, potpisala je UN-ovu Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, kojom se jamči i obvezuje državu na realizaciju temeljnih ljudskih prava, a koja obuhvaćaju pravo na obrazovanje, na informacije, sudjelovanje u političkom, javnom i kulturnom životu, te pravo na rad i zapošljavanje. Kada govorimo o zapošljavanju osoba s invaliditetom, prednost Europske unije leži u mogućnosti korištenja sredstava iz Europske unije i to kroz strukturne i kohezijske fondove. Osobe s invaliditetom, teoretski, imaju sva prava kao i zdrava populacija, međutim, problem se javlja u praksi. Nije bilo dovoljno samo da Hrvatska postane članicom Europske unije, da bi se problemi riješili. Ono što je od iznimne važnosti, jest da udruge i institucije surađuju; da se prijavljuju na projekte Europske unije, te da država bude ta koja daje podršku (fleksibilnost državnih tijela, sufinanciranje...), a sve u svrhu integriranja osoba s invaliditetom u društvo. Prema podacima HZZ-a, od 2003. godine, Zavod provodi projekte koji se financiraju iz Europske unije s ciljem zapošljavanja, zadovoljenja potreba tržišta rada, te praćenja promjena na tržištu rada. HZZ kroz Instrumente Pretpristupne Pomoći (IPA), (nasljednik CARDS i Phare programa), u razdoblju od 2007. - 2013. godine, provodio je projekte usmjerene na razvoj ljudskih potencijala, odnosno, poticanja zapošljavanja, socijalnog uključivanja, obrazovanja i usavršavanja.

Zavod također sudjeluje i u drugim programima Europske unije kao što su PROGRESS i Program za cjeloživotno učenje, gdje se bavi pitanjima antidiskriminacije, različitosti na tržištu rada. U drugoj polovici 2013. godine, tj. ulaskom u Europsku uniju, javile su se mogućnosti povlačenja sredstava kroz strukturne instrumente te europske strukturne i investicijske fondove (2014. - 2020.).

[11] Hrvatski zavod za zapošljavanje (2014.), Godišnjak 2014.,str.52., URL:http://www.hzz.hr.

HZZ kao korisnik Europskog socijalnog fonda nastavlja raditi na integraciji i pospješavanju pristupa tržištu rada, naročito za osobe u nepovoljnom položaju. U Hrvatskoj, prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (u punoj primjeni od 01. siječnja 2015. godine), obveznici zapošljavanja osoba s invaliditetom, nisu samo poslodavci u javnom, nego i u privatnom sektoru, ukoliko zapošljavaju 20 i više radnika.

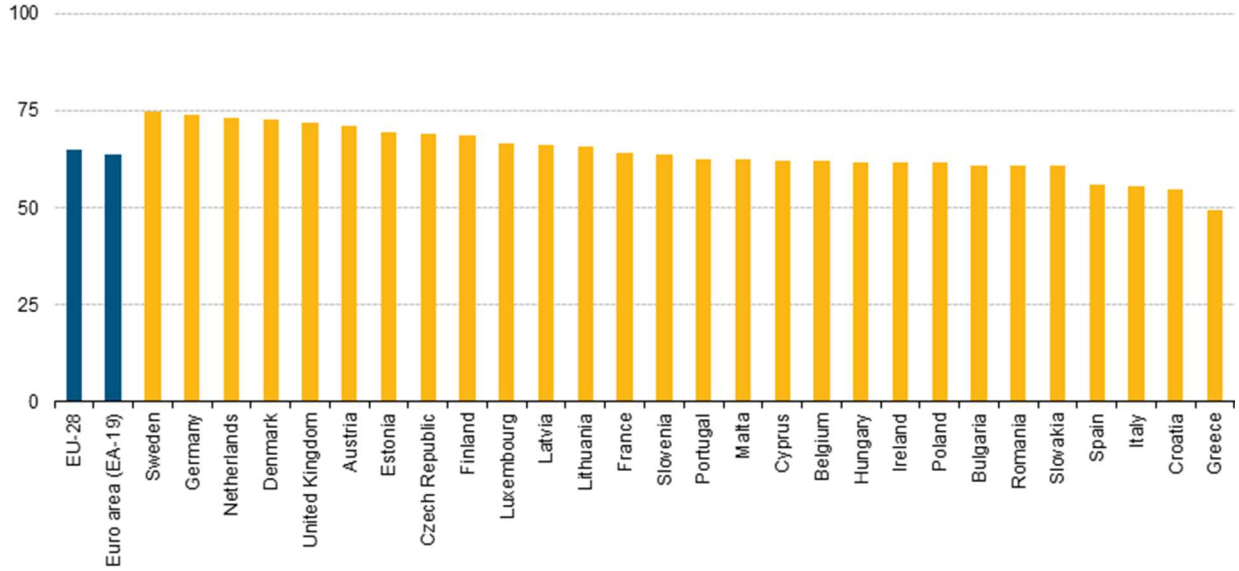
Kvota (broj invalidnih osoba) koje će poslodavac zaposliti, također ovisi i o djelatnosti koju poslodavac obavlja. Kvota je različita i ne može biti manja od 2%, niti veća od 6% ukupnog broja zaposlenih.

3.4. Usporedba nezaposlenosti u Hrvatskoj s Europskom unijom

Prema podacima Eurostata, stopa zaposlenosti u 2014. godini u EU-28, iznosila je, u skupini od 15-64 ukupno 64,9%. Takva stopa bila je najviša 2008. godine kada je iznosila 65,7%. Od tada se smanjivala, pa je 2010. godine iznosila 64,1%, kao posljedica svjetske financijske i gospodarske krize. Između 2010. i 2013. godine, vladalo je stabilno razdoblje, gdje je stopa zaposlenosti u EU-28 iznosila 64,1%. U odnosu na 2013. godinu, u 2014. godini, stopa zaposlenosti ponovo je počela rasti i povećala se za 0,8 postotnih bodova, odnosno, na 64,9%.

Na sljedećoj slici, opisana je situacija kada su 2014. godine Austrija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Danska, Nizozemska i Njemačka dosegnule rekordne vrijednosti stope zaposlenosti, u rasponu od 71% - 74%. Najveća stopa zaposlenosti u istoj godini zabilježena je u Švedskoj, a iznosila je 74,9%.
S druge strane, najniže stope zaposlenosti (niže od 60%), evidentirane su u četiri države članice EU-28, među kojima se nalazila i Republika Hrvatska sa zabilježenom stopom od 59,2%, Španjolska i Italija (59,9%), i Grčka s najnižom stopom zaposlenosti (53,3%). U konačnici, ono što se može zaključiti jest da Republika Hrvatska, u usporedbi s ostalim članicama stoji vrlo loše.

Slika 3. Stopa zaposlenosti EU-28, dobna skupina 15-64, 2014. godina

Izvor: Eurostat (2015.), http://epp.eurostat.ec.europa.eu

U razdoblju od 2009. - 2014. godine, 11 država članica je prijavilo povećanje stope zaposlenosti, od kojih najveći rast bilježi Malta (6,8%), Mađarska (5,4%), te Njemačka i Luksemburg (više od 3%). U tom razdoblju stopa zaposlenosti u Grčkoj se smanjila sa 61,4% na razinu ispod 50%. Za najmanje pet postotnih bodova, u razdoblju od 2009. - 2014. godine, smanjila se stopa zaposlenosti i u Hrvatskoj.

Od 1.srpnja 2013. godine, točnije, datuma pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, prema načelu slobode kretanja, građani Republike Hrvatske mogu se slobodno zaposliti u državama članicama Europske unije bez radnih dozvola. Pojedine države članice donijele su uredbu o privremenom prijelaznom razdoblju od početne dvije godine za hrvatske građane. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, Hrvatski zavod za zapošljavanje radi u okviru EURES mreže. To je mreža koja predstavlja mrežu europskih javnih službi za zapošljavanje zbog lakšeg slobodnog kretanja radnika, na način da pruža informacije, savjete i pomoći u zapošljavanju na europskoj razini. U Hrvatskoj postoji devet EURES certificiranih savjetnika, na području Zagreba, Osjeka, Splita, Rijeke i Varaždina.

Tijekom 2014. godine, iz evidencije Zavoda za zapošljavanje odjavljeno je 3.771 osoba, zbog zapošljavanja u jednoj od članica Europske unije. Najveći broj je na području Osječko - baranjske, Vukovarsko - srijemske, Splitsko - dalmatinske, Sisačko - moslavačke, i Brodsko - posavske županije. Njemačka i Austrija su zemlje gdje su se građani Republike Hrvatske najviše zapošljavali.

4. MJERE SUZBIJANJA NEZAPOSLENOSTI

4.1. Aktivne mjere suzbijanja nezaposlenosti

Na tržištu rada suzbijanje nezaposlenosti može se ostvariti kroz aktivne i pasivne mjere. (Bušelić, M., 2014.) Aktivne mjere su mjere koje potiču potražnju za radom, kroz različite programe s ciljem otvaranja novih radnih mjesta, prekvalifikacijom, stručnim osposobljavanjem radnika itd. Ono čime aktivne mjere trebaju rezultirati jest povećanje proizvodnje, porast kupovne moći građana, te porast potražnje za robom i uslugama.

Aktivne mjere za suzbijanje nezaposlenosti dijelimo na direktne i indirektne. Svrha direktnih mjera jest povećanje kupovne moći nezaposlenih osoba, povećanje proizvodnje i potražnje za uslugama i u konačnici otvaranje novih radnih mjesta. U direkne mjere spadaju otvaranje novih radnih mjesta kroz javne radove, posredovanje i savjetovanje pri zapošljavanju od strane službi za zapošljavanje, pomoć pri samozapošljavanju, osposobljavanje i prekvalifikacija, sufinanciranje zapošljavanja, poticanje geografskih, ekonomskih i profesionalnih aktivnosti, skraćivanje radnog vremena i smanjenje naknada za nezaposlene.

Kod javnih radova, kao direktne mjere, karakteristično je da se radi o kratkotrajnim poslovima, najčešće sezonskim (oni koji ne doprinose proizvodnji, međutim jačaju kupovnu moć). Karakteristične su za osobe starije dobi, iako u javnim radovima mogu sudjelovati sve osobe bez obzira na dob.

Kao druga direktna mjera istaknuto je posredovanje i savjetovanje od strane službe za zapošljavanje, čija je svrha da se na tržište rada na raspolaganje stave nezaposlene osobe. Ovo je jedna jeftina, i ako je dobro organizirana, učinkovita mjera.

Kod pomoći samozapošljavanja podrazumjeva se davanje savjeta i osposobljavanje za poduzetništvo, financijsku i organizacijsku pomoć (kreditiranje, oslobađanje od administrativnih prepreka...)

Problem strukturne nezaposlenosti može se rješiti kroz direktnu mjeru osposobljavanja i prekvalifikacije. Što je radnik bolje osposobljen i ima bolju izobrazbu, a pritom da je fleksibilan i da se dobro snalazi na radnom mjestu, nezaposlenost će se smanjiti.

Strukturna nezaposlenost riješava se također kroz direktnu mjeru sufinanciranja zapošljavanja; pomoć kod zapošljavanja osoba koje imaju faktore iz skupine otežane zapošljivosti.

Mjera poticanja geografskih, ekonomskih i profesionalnih aktivnosti služi kao mjera čiji je cilj da se ponajprije smanji strukturna nezaposlenost. Radi se o tome da se potiče poduzeća da otvaraju nova radna mjesta u područjima gdje je nezaposlenost velika, ali i gdje je potrebno obrazovati i prekvalificirati radnika. Kod ove mjere, radniku se daje mogućnost da se preseli tamo gdje će moći naći posao.

Mjera skraćivanja radnog vremena je mjera koja bi skratila radno vrijeme već zaposlenom radniku, u cilju zapošljavanja novog radnika. Za poslodavca, ova mjera ima veće troškove, a istu razinu proizvodnje. Najpovoljnija je za državu jer joj ova mjera doprinosi smanjenu troškova, tj. smanjenju isplata naknade za nezaposlenost.

Posljednja direktna mjera jest smanjenje iznosa naknada za nezaposlene osobe, koja se koristi da bi se smanjila frikcijska ili privremena nezaposlenost. Radi se o realnom smanjenu vrijednosti naknade i vremenu kroz koje se naknada prima. Svrha joj je da stvara pritisak nezaposlenima da aktivno traže posao ili prihvate ponuđeni.

Indirektne mjere su mjere koje služe za povećanje proizvodnje a samim tim i otvaranje novih radnih mjesta. U ovu skupinu mjera ulaze privatizacija poduzeća, fondovi za kreditiranje malih i srednjih poduzeća i smanjenje poreza poslodavcima za svakog novog zaposlenog radnika.

Vlada Republike Hrvatske je 2013. godine usvojila Smjernice aktivne politike zapošljavanja, na temelju kojih su se provodile mjere aktivne politike zapošljavanja u 2014. godini. Smjernice su se temeljile na ciljevima aktivne politike zapošljavanja određenim nakon analize stanja na tržištu rada i strateškim dokumentima Hrvatske i Europske unije u području zapošljavanja. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u 2014. godini, mjere aktivne politike zapošljavanja koristilo je ukupno 56.632 korisnika. Ukupan broj korisnika ovih mjera je za 5,5% veći od broja sudionika u 2013. godini, kada je taj broj iznosio 53.656 korisnika. Najviše korisnika je bilo obuhvaćeno obrazovanjem u koje se ubraja stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa (49,5%), zatim obrazovanje nezaposlenih (3,8%) i usavršavanje zaposlenih (0,3%). Nakon obrazovanja slijede potpore za zapošljavanje (19,2%), potpore za samozapošljavanje (12,5%), javni radovi (12,0%) te potpore za očuvanje radnih mjesta (2,8%). U 2014. godini mjera stručno osposobljavanje za rad bilježi najviše korisnika, točnije 14.263 osoba. U mjeru potpore za zapošljavanje uključeno je 4.956 osoba, javni radovi gdje je uključeno 3.956 osoba, u potpore za samozapošljavanje uključeno je 2.277 osoba, u obrazovanje nezaposlenih 1.822 osobe, u potpore za očuvanje radnih mjesta 999 osoba i u potpore za usavršavanje je uključeno 66 osoba.

Prema strukturi korisnika aktivnih mjera zapošljavanja u 2014. godini, žene su u odnosu na muškarce znatno zastupljenije i to 60,1%. Više od dvije trećine korisnika jesu mlade osobe u dobi do 29 godina (67,1%). Obzirom na stupanj obrazovanja korisnika mjera, skoro je jednak postotak zastupljenosti osoba s visokoškolskim obrazovanjem (46,9%) i srednjoškolskim obrazovanjem (44,8%), dok osobe s nižim stupnjem obrazovanja imaju udio od tek 8,3%. Relativnu većinu među korisnicima aktivnih mjera zapošljavanja u 2014. godini imaju dugotrajno nezaposlene osobe (42,3%).

4.2. Pasivne mjere suzbijanja nezaposlenosti

Osim aktivnih mjera suzbijanja nezaposlenosti, kako je već navedeno, postoje i pasivne mjere. To su mjere čiji je cilj smanjiti ponudu radne snage; smanjiti sekundarne ponude rada. Kako je prvenstveni cilj mjera povećati zaposlenost, a ne smanjiti ponudu rada, mozemo reći da pasivne mjere nisu dugoročno učinkovite. U pasivne mjere možemo ubrojiti npr.: smanjenje dobne granice za odlazak u mirovinu, stipendije za nastavak školovanja i sl. U skupinu ovih mjera ulaze i materijalna prava nezaposlenih koja se sastoje od: prava na novčanu naknadu, novčanu pomoć, naknadu troškova tijekom obrazovanja, jednokratnu novčanu pomoć, naknadu putnih i selidbenih troškova, prava na zdravstvenu zaštitu, mirovinsko i invalidsko osiguranje, te pravo na doplatak za djecu.

Od svih navedenih materijalnih prava nezaposlenih osoba, pravo na novčanu naknadu smatra se najvažnijim. «Pravo na novčanu naknadu stječe nezaposlena osoba koja u trenutku prestanka radnog odnosa; prestanka obavljanja samostalne djelatnosti, ima najmanje devet mjeseci rada u posljednja 24 mjeseca. »[12] Da bi nezaposlena osoba ostvarila pravo na novčanu naknadu, mora u roku od 30 dana od dana prestanka radnog odnosa, podnijeti Zavodu zahtjev za ostvarivanje prava na novčanu naknadu. Pravo na novčanu naknadu ne može se ostvariti, ukoliko je radni odnos te osobe prestao zbog njezine krivnje ili sporazumom. «Osnovicu za utvrđivanje visine novčane naknade za osobu kojoj je prestao radni odnos čini prosjek obračunate plaće, umanjen za doprinose za obvezna osiguranja ostvaren u tromjesečnom razodblju koje je predhodilo prestanku radnog odnosa. Novčana naknada za prvih 90 dana korištenja iznosi 70%, a za preostalo vrijeme korištenja 35% od osnovice. »[13]

[12] Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, čl. 37 (NN br. 153/13) URL: http://www.nn.hr

[13] Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, čl. 41, 42 (NN br, 153/13),

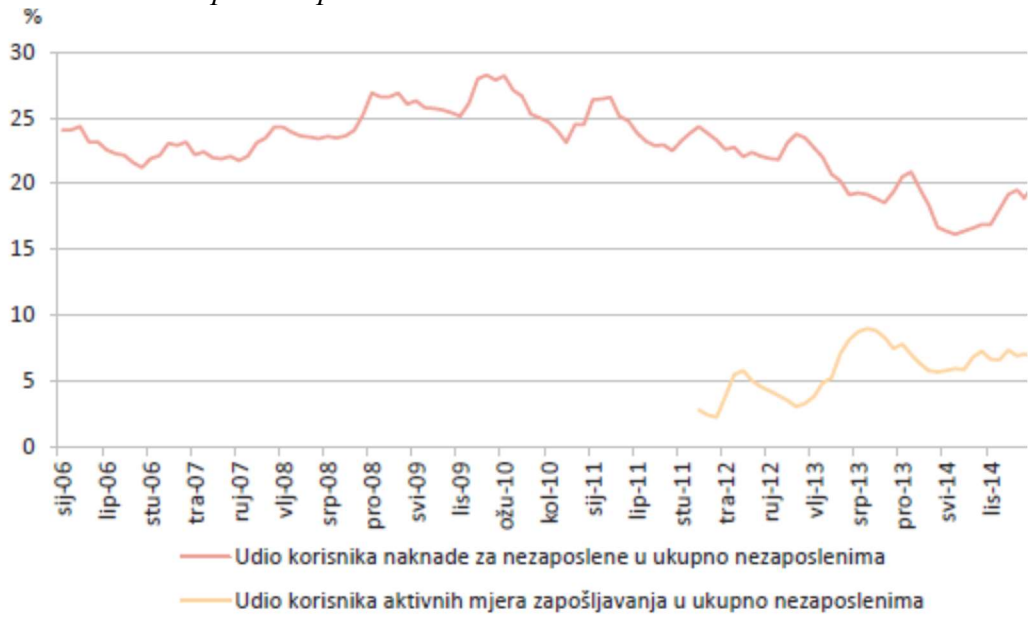
Nezaposlena osoba, ovisno o ukupnom vremenu provedenom na radu, ostvaruje pravo na novčanu naknadu u trajanju od minimalno 90 dana (ako je na radu provela od devet mjeseci do dvije godine), do maksimalno 450 dana (ako je na radu provela više od 25 godina).

Iznimka je osoba koja je na radu provela više od 32 godine, i kojoj nedostaje do 5 godina do ispunjena uvjeta za odlazak u starosnu mirovinu, a koja ima pravo na novčanu naknadu sve do ponovnog zaposlenja; dok ne nastupi neki od slučajeva propisanih Zakonom za prestanak prava na ovu naknadu.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u 2014. godini, najviši iznos novčane naknade bio je 3.560,50 kuna, a prosječno isplaćena novčana naknada iznosila je 1.750,33 kuna. Za ostvarivanje ovog prava, u 2014. godini, podneseno je 119.671 zahtjeva, od kojih su 116.933 pozitivno riješeni. Mjesečni prosjek korištenja naknade u 2014. godini je 58.347 nezaposlenih, što je 17,2% korisnika manje nego u 2013. godini.

URL: http://www.nn.hr

Slika 4. Aktivne i pasivne politike tržišta rada

Izvor: HGK (2015.) Zaposlimo Hrvatsku, strateške smjernice za rast zaposlenosti, Zagreb, str.37

Iz slike 4. vidi se kako se važnost aktivnim mjerama zapošljavanja na tržištu rada daje posljednjih godina, točnije od kraja 2011. godine, dok pasivne mjere; politike, prevladavaju cijelo vrijeme, dakle, korištenje naknada za nezaposlenost, posebice na početku recesije.

5. ZAKLJUČAK

Nezaposlenost predstavlja jedan od ključnih problema gospodarstva u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. Kada čovjek jednom ostane bez posla, a do tada je bio zaposlen i imao sredstva s kojima je osiguravao svoju i egzistenciju svoje obitelji, shvati koliko je jaku i snažnu ulogu u životu imao njegov rad. Bez obzira na današnju aktualnost ove teme, problem nezaposlenosti postoji još od prije, ali tek početkom dvadesetog stoljeća, počeo se promatrati kao samostalni problem kojeg svakako treba istraživati i riješavati. Nezaposlenost se odražava negativno i na društvo; zajednicu u cjelini i na pojedinca unutar te zajednice. Čim postoji problem nezaposlenosti, dolazi do pada proizvodnje i prihoda, stvaraju se visoki fiskalni troškovi, neravnopravnost među ljudima u društvu, ali jednako tako pojedincu stvara psihološka opterećenja.

Veliki utjecaj na nezaposlenost u Hrvatskoj imala je svjetska gospodarska kriza i recesija, ali na stanje tržišta rada značajan utjecaj imali su raspad bivše države, rat, tranzicija i proces privatizacije.

Nakon obrađene tematike i evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, može se zaključiti kako u Hrvatskoj početkom godine, nezaposlenost bude na visokoj razini, a onda od proljeća do jeseni, nezaposlenost pada. Razlog tomu jest sezonski rad: ljudi odlaze duž Jadranske obale obavljati sezonske poslove, kako bi donekle poboljšali svoju situaciju, tj. osigurali kratkoročno svoju egzistenciju. Dolaskom jeseni, kao da se sve vraća na početak - nezaposlenost ponovo raste sve do kraja godine. Smatram da i one osobe koju su zaposlene, a nisu zadovoljne na tom radnom mjestu, predstavlja također problem, jer nemaju mogućnost razmišljati o nekakvim novim mogućnostima, u smislu novog zapošljavanja i osobnog zadovoljstva, nego trpe razna nezadovoljstva u cilju zadržavanja svog posla, kako bi na kraju mjeseca pokrili svoje izdatke.

U Hrvatskoj je veliki postotak onih koji uopće nemaju mogućnost biti zaposleni, pa iz tog razloga su prisiljeni migrirati u druge zemlje, protivno svojoj volji, jer malo tko bi želio napustiti svoj dom. Iz godine u godinu, građani Hrvatske sve više iseljavaju, bez obzira na stupanj njihova obrazovanja, što za državu predstavlja gubitak.

Kako na razini Europske unije, tako i na razini Hrvatske, velika se pozornost pridaje i odnosi na nezaposlenosti mladih ljudi. Najnovija istraživanja potvrđuju kako je gotovo svaka treća mlada osoba nezaposlena (do 29 godina). Aktiviranjem; zapošljavanjem mladih ljudi postojala bi mogućnost bržeg razvoja gospodarstva.

Ono što se treba poduzeti, jest da se veća značajnost dodijeljuje aktivnim politikama (mjerama) zapošljavanja po uzoru na razvijene europske zemlje (ulazak u proces cjeloživotnog obrazovanja, samozapošljavanje, stručno osposobljavanje...), kako bi se osobe mogle prilagoditi uvjetima kakve zahtjeva moderno tržište.

LITERATURA

1. Bejaković, P. (2003.) Nezaposlenost, *Financijska teorija i praksa*, 27(4), str. 659-661

2. Bušelić, M. (2014.) *Tržište rada teorijski pristup*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“

3. Kerovec, N. (1999.) Revija za socijalnu politiku, *Kako mjeriti nezaposlenost*, 6 (3), str. 252-267

4. Kljajić, A. (2001.) Istraživanje problema nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj s mogućim prijedlogom rješenja, *Ekonomski pregled*, 52, str. 125-154

5. Krtalić, S. (1999.) Problem nezaposlenosti i socijalna (materijalna) zaštita nezaposlenih u Republici Hrvatskoj, *Slobodno poduzetništvo*, 15-16/99, str. 165-173

6. Mrnjavac, Ž. (1996.) *Mjerenje nezaposlenosti,* Split, Ekonomski fakultet u Splitu

7. Šućur, Z. et al. (2006.) *Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost,* Zagreb

OSTALO:

1. Hrvatski zavod za zapošljavanje – HZZ (godišnjak 2014., 2013., 2012., 2011., 2010.), URL: http://www.hzz.hr

2. HGK, (2015.) Zaposlimo Hrvatsku, *Strateške smjernice za rast zaposlenosti*, Zagreb

3. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2014., Državni zavod za statistiku, Zagreb

4. Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN br. 80/08), URL: http://www.nn.hr

POPIS TABLICA I SLIKA

Shema 1. Podjela stanovništva prema mogućnosti uključivanja na tržište rada 4

Tablica 1. Aktivno stanovništvo prema administrativnim izvorima (godišnji prosjek 2012. do 2014.godine)..... 9

Tablica 2. Aktivno stanovništvo prema Anketi o radnoj snazi (godišnji prosjek od 2012. - 2014.godine) 11

Tablica 3. Struktura nezaposlenosti prema spolu od 2010. - 2014.godine..... 17

Tablica 4. Struktura nezaposlenosti prema dobi od 2010. - 2014.godine 18

Tablica 5. Struktura nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja od 2010. - 2014. godine..... 19

Tablica 6. Struktura nezaposlenosti po županijama od 2010. - 2014. godine..... 20

Slika 1. Stopa registrirane nezaposlenosti radnika od 1952. - 2014. godine..... 15

Slika 2. Broj nezaposlenih osoba po mjesecima od 2012. - 2014. godine 16

Slika 3. Stopa zaposlenosti EU-28, dobna sukupina 15-64, 2014. godina..... 25

Slika 4. Aktivne i pasivne politike tržišta rada..... 30

SAŽETAK

Nezaposlenost je pojava gdje jedan dio radno sposobnih osoba nije zaposleno u skladu sa svojim sposobnostima, znanjima i vještinama, a da pritom prima primjerenu plaću. Kod nezaposlenosti postoji više vrsta nezaposlenosti: frikcijska, strukturna, ciklička, prikrivena, sezonska. Stopa nezaposlenosti prikazuje odnos broja nezaposlenih i radne snage. Uobičajeno postoje dva izvora statističkih pokazatelja, odnosno dva načina mjerenja nezaposlenosti. Prvi su podaci o nezaposlenosti koji skupljaju i obrađuju zavodi za zapošljavanje, a drugi podaci iz Ankete o radnoj snazi, čija je metodologija usklađena s pravilima Međunarodne organizacije rada (MOR-a) te europskim uredom za statistiku (Eurostat). Nezaposlenost ima i svoje posljedice, koje se mogu podijeliti na ekonomske i socio - psihološke. Da bi se ublažila nezaposlenost, provode se aktivne i pasivne mjere. Aktivnim mjerama trebalo bi se nezaposlenima pružati stjecanje novih znanja i sposobnosti, te informacije za pronalaženje posla. Pasivne mjere najviše se odnose na materijalna prava za vrijeme nezaposlenosti.

KLJUČNE RIJEČI: nezaposlenost, vrste, mjerenje i stopa nezaposlenosti, aktivne i pasivne mjere

SUMMARY

Unemployment is the appearance where a part of able-bodied persons not employed in accordance with their abilities, knowledge and skills, not receiving an appropriate salary. There are more kinds of unemployment: frictional, structural, cyclical, concealed, and seasonal. The unemployment rate shows the ratio of the number of the unemployed and the work forces. There are commonly two sources of statistical indicators, respectively two ways of measuring the unemployment. The first data of unemployment is collected and handled by employment agencies. The second data is from workforce surveys, whose methodology is in line with the rules of the International Labour Organisation (ILO) and the European Office for Statistics (Eurostat). Unemployment has its consequences, which can be divided into economic and socio-psychological. In order to alleviate unemployment, active and passive measures are performed. Active measures should be provided to the unemployed, to acquire new knowledge and abilities and also information on finding a job. Passive measures are most related to material rights during the unemployment.

KEYWORDS: unemployment, kind, measurement and rate of unemployment, active and passive measures